

*Já jsem ze světelné látky,  
nevejdu se do hromádky,  
kterou dělá krt.*

Zde vrcholí, zdá se, drama zápasu o novou socialistickou českou poezii.

(...)

(1950)

## CO NÁM DALA PLENÁRKA O POEZII

Michal Sedloň

Pracovní plenárka Svazu československých spisovatelů, zabývající se otázkami české poezie, působila na přítomné spisovatele silným a hlubokým dojmem. Její zásadní význam bude jistě ještě více doceněn v nedaleké budoucnosti, až se objeví nové básnické knihy a ukáže se, jaký blahodárný vliv mělo na jejich vznik ono plodné pracovní ovzduší vytvořené na plenárce především konstruktivními kritikami soudruha Štolla a Taufera. Jsme přesvědčeni, že referáty obou našich socialistických kritiků, provádějící pronikavý marxistický rozbor vývoje naší poezie od první světové války až po naše dny, přispějí k přerozovacímu a uvědomovacímu procesu v nitrech básníků, pomohou jim zbavit se zbytků idealistického měšťáckého nánosu a ukážou správnou cestu především básníkům mladým a těm, kdož do literatury teprve vstupují.

Ve slovech Štollových a Tauferových vystoupila vysoko funkce socialistické kritiky jako spolupracovnice a přítelkyně básníků. Přiznám se, býval jsem skeptickým k spisovatelským konferencím, které přinášely až dosud většinou povšechné deklarace a variace na téma „a teď se musí psát“ – ale nikdy dosud nebyla podána básníkům pomocná ruka tak jako právě na této poradě soudruhy Štollem a Tauferem. Díky nim bylo skoncováno s nebolševickým, nestatečným způsobem dosavadní praxe – vyhýbat se jako čert kříži ukázat přímo na osobu nebo jev.

Co můžeme pokládat z referátů za nejdůležitější, nejpodstatnější pro mladé básníky? Myslím, že jeden z velmi cenných pro ně přínosů byl v tom, že ústy soudruha Štolla bylo zjednáno jasno v otázce naší živé socialistické tradice. Soudruh Štoll ukázal od koho se učit a čemu se učit. Už v soutěži Pracující do literatury se objevilo, jaký svrchovaný význam má otázka učitele. Na mnoha soutěžících se totiž projevil neblahý vliv četby měšťácké literatury. Žádný básník nezačal psát verše bez učení, aniž mu někdo vtiskl představu, jak má poezie vypadat. Víme, jaké škody napáchala formalistická poezie a kritika na mladých, nadějných talentech; kolik jich zkazila. A zvláště dneska, kdy se tvoří nový básnický styl, kdy si ho nová skutečnost přímo vynucuje, je třeba se naprosto odpoutat od úpadkové buržoazní poezie, zaneřádivší naši literaturu v období první republiky a za okupace, a je nutno opřít se pevně o veliké umění našich klasiků: Nerudu, Neumanna, Wolкера. Jako majáky, metající kolem sebe světlo, ční tato jména v naší literatuře. A jakou nesmírnou pomoc pro nové generace básnické znamenají!

To ovšem neznamená, že se mladí básníci mají stát prostými imitátory poezie S. K. Neumanna a J. Wolкера. Ani to není možné už z důvodu, že jejich tvorba, vzniklá převážně za kapitalismu, odráží vykořisťování a útisk pracujícího člověka v této epoše. Ale horoucí optimistický vztah k životu, třídní a bojovný ráz jejich umění, odpovědnost a účastenství na přestavbě světa a člověka, jasnost a srozumitelnost jejich básnické řeči a pohled vržený do budoucnosti socialistické – to, co dává jejich poezii punc velikosti a pravdivosti, to je oním vzácným dědictvím, z něhož se budou básníci stále učit. A učit se, to není totéž co opisovat. Vždyť rovněž Neumann a Wolker se učili od našich nejčestějších básníků Nerudy a Erbena umění, jak vystavět a rytmizovat verš, jak zformulovat básnickou myšlenku a zasadit básnický obraz. A Neumann a Wolker se vedle Majakovského a básníků sovětských také skutečně stávají vzory a příklady u tvůrců naší nové socialistické poezie, jak to vidíme např. u mladých autorů I. Skály, S. Neumanna aj. Osvojit si ducha našich velkých básníků – jak bylo soudruhem Štollem řečeno, našich prvních socialistickorealistických mistrů – to je čestným úkolem mladých básníků. A nebát se ani učit se u nich přímo technice verše, básnické formě, která s obsahem a ideovou náplní jejich básní tvoří neoddělitelnou jednotu.

To znamená osvobodit se už jednou od strašáka epigonství. Tento strašák působí dosud v některých hlavách jako pozůstatek z dob, kdy se v honbě za originalitou houfně propadalo bezduchému napodobování kdejakého cizího módního formalistického směru a kdy se poeta ničeho více neobával, než aby nebyl nařčen ze strašného provinění: on se učil od Wol-

keru nebo Neumanna. Což znamenalo v snobské literární společnosti: Je odbytou veličinou. Jestliže si něco zasluhuje názvu epigonství, je to právě tohleto naprosté přizpůsobení se nejúpadkovější západní poezii – velmi často pod honosnou nálepkou nonkonformismu a avantgardy. Přečteme-li si dnes největší část básnických sbírek vzniklých za první republiky a protektorátu žasneme nad muzeem vyčichlých voňavek a lisovaných květin, dokonale odumřelých životu. Vidíme, že všechna ta honička za originalitou v rámci subjektivismu vedla k veršům na jedno brdo, k jedině pustopusté prázdnotě a nudě. Nebezpečí epigonství nemůže existovat, jestliže se budeme od našich klasiků učit doopravdy hluboce. Ten, kdo pronikl jejich díla, osvojil si podstatu jejich tvorby, kdo se naučil něco z jejich poměru k lidu a z jejich pravdivého pohledu na život, ten nemůže být napodobitelem ani imitátorem. Zato úplnými epigony a kopisty jsou ti, kteří se učí od poetů subjektivistických a formalistických. Ti utíkají před realitou do světa literární konvence a svůj všechn zájem soustřeďují jen na svoje okleštěné, idealisticky pojímané měšťácké já, v kterém se zrcadlí strach zanikající třídy.

Štoll odhalil toto nebezpečí a uvedl zvláště jméno Františka Halase jako příklad básníka, který neblahým vlivům subjektivismu a pesimismu podléhal. I když má Halasovo dílo i své kapitoly pozitivní, je nutno říci, že vcelku jeho poezie nemůže být pro mladé básníky dneška vzorem, nýbrž je musí zavádět na scesti. Soudruh Štoll vyřkl hlubokou myšlenku, že nikdy dosud v dějinách poezie nehrálo vědomí takovou úlohu, jako hraje nyní. Nové silné poznatky a zážitky opřené o jasný politický názor v uvědomělé tvorbě básnické, to je jediná cesta k nové poezii. Viděli jsme v první republice, že všechno, co jen zdaleka zavánělo myšlenkou, bylo z básně vylučováno. Taková čistá poezie stala se neodpovědnou hrou obrazů, hloubku pouze předstírající a vydávající sentimentalitu za citovost, cynismus za opravdovost. Lidi neviděla buď vůbec, nebo naprosto deformovaně. Slovo ztratilo svůj sdělný charakter a přestalo sloužit k dorozumění mezi básníkem a čtenářem. Místo toho začalo vyvolávat nejasnou, tajemnou a dráždivou atmosféru. Autoři si libovali v efektních metaforách a nezvyklých spojeních, které chtěly překvapovat snoba. Utíkali do idealistických snění, oddávali se hřbitovním náladám a nekromanii. Místo živých lidí stavěli personifikovaná abstrakta, vzývaly se pojmy jako smrt, nikde, čas atd. Srovnej např. Halasovu báseň Nic víc, dýchající beznadějí, s básnickou odpovědí S. K. Neumanna A dál ve sbírce Srdce a mračna.

Že se nelze od našich básnických formalistů a subjektivistů nic naučit, leda bezduché rutiny a vulgarizaci, dokumentoval soudruh Taufer na příkladech z pokvětnové mladé poezie. K ní patří i vulgární naturalis-

té, existencialisté, dynamoarchisté typu Kolářova, Listopadova a Hořcova. Pod zdánlivě avantgardní nálepkou a se siláckými gesty vychrlili na nás roztodivnou změň slova a představ, vybraných z jazyka nejnižší spodiny. Dávající najevo okázalou nechuť k vznešeným a krásným událostem našeho života, domnívali se, že budou tím blíže ke skutečnosti, čím více špíny a vulgárnosti nanesou do poezie. Je to jenom rub téže idealistické mince, která je na jedné straně leskle třpytivá, na druhé zablácená a pokálená. Tato pseudopoezie znevažuje člověka, pohrdá jím, klade mu maloměřáčky do úst hrubé výrazy, libuje si v obrazech z putyky a koupe se ve stokách. Neodráží skutečnost, ale spíše zvrhlé pudy autorova nitra.

Vedle tohoto dnes už překonaného nebezpečí vydávat za poezii sbírku patologických případů existuje neustále nebezpečí vulgarizace socialistické poezie. Vyskytují se básně, které se na první pohled tváří velice pokrokově a budovatelsky. Skoro v každém verši jsou dobová slova a rýmy jako pětiletka, úderník, nadplán, soutěž, traktor, kombajn, fréza aj., téměř každý verš se div nezalýká „upřímným“ socialistickým postojem autora, jenom poezie v těchto básních nebývá ani za mák. Podstatnými znaky této vulgarizace jsou chudoba vidění, nekonkrétnost, povšechnost výrazová. Mnohé obraty jsou přejaty z úvodníků novin, vztah k lidem je povrchní. Nevoní to z básně syrovou zemí, i když se píše o kombajnech, nevoní to potem dělníků, i když se píše o fabrice, ale spíše potem z čela autora. Tato poezie prozrazuje buď nedostatek básnického talentu, nebo neupřímný, pokrytecký postoj k socialismu, či obojí.

Je třeba říci, že žádané turbogenerátory, transmise, soustruhy, ponky a jiné technické výrazy neudělají z povrchní měšťácké poezie poezii socialistickou. Vystřídají pouze tradiční formalistickou hantýrku hantýrkou novou. Za těmi frézami a turbogenerátory se vulgarizátorům poezie zpravidla ztratil člověk, jeho nový život v celé své bohatosti. Pro pravdivého socialistického autora není svět zúžen, naopak nesmírně rozšířen a obohacen o nové stránky. Jistěže se náš boj rozhoduje při práci v továrnách a na polích. Ale nejen tam. Socialistickému básníku není nic lidského cizí, neškrτά nic ze života, kromě lži a falše, chápe svět v celé jeho plnosti a nádheře. Nebude se proto vyhýbat milostným a přírodním motivům, ale nebude je také tvořit podle starých klišé, nýbrž prosákne je novým postojem k člověku. Že básně o přírodě mohou být prodechnuty silným revolučním patosem, to dokazuje S. K. Neumann v Sonátě horizontálního života a Neruda v Kosmických písních.

Netoliko pro básníka, ale pro všechny pracující lidi je život za socialismem bohatší, mnohem tvárnější a kypivější. A bít se za tento nový život poezií, dávat slova velkým myšlenkám a citům dnešních lidí, ukazovat

svět v proměně, a především lidi vychovávat, bojovat o jejich duši, to je krásný, těžký a odpovědný úkol básníka dneška a zítřka.

Tento poznatek vtiskla plenárka do mysli všech přítomných básníků.

(1950)

## CIZÍ HLAS

Ivan Skála

Je taková doba, že nemá příkladu v našich dějinách. Nikdy v minulosti nebyl náš lid takovým pánem svého vlastního osudu jako dnes. Nikdy ještě v celých našich dějinách nebyl jeho zápas spojen s tak velkolepými perspektivami. Je taková doba, že jako plamen zažehuje v pracujícím člověku sebevědomí, po desetiletí a staletí dehtané feudálním a později kapitalistickým útiskem, že v něm otvírá ony zasouvané zdroje pravé tvůrčí radosti, radosti z práce, že zvroucňuje jeho vlastenectví a odívá je do slavnějšího šatu, že již dnes naplňuje jeho humanistické úsilí bohatým pramenem lidského štěstí. Pracující člověk se má z čeho radovat a neskrývá svůj úsměv. Pyšní se jím. Pracující člověk se netají svou láskou ke své vlasti, která mu krásní pod rukama, neboť tato láska je jeho hrdostí.

Každý básník, každý skutečný umělec hluboce prožívá tuto radost. Jeho srdce zní s rytmem milionů srdcí, jejichž každý úder je ranou včerejšku, jejichž každý úder vykovává zítřek a jeho zbroj. Všichni básníci, kteří nejsou mrtvi, nastoupili do bojového šiku zítřků. Usilují podat svědectví o této velké době a svou silou pomoci jejímu rozletu k výšinám socialismu. Tak pochopili svou úlohu naši umělci.

Kolik nepochopení, kolik hlubokého odcizení životu a zájmům našeho lidu musí být v básníkovi, který nevidí tyto skutečnosti, který se k nim úmyslně obrací zády.

Jako poslední kniha veršů z nakladatelství Čs. spisovatel objevil se na knižním trhu svazek veršů Jaroslava Seiferta, nazvaný Píseň o Viktorce. Je to kniha, jejíž obsah prudce a spravedlivě pobouří čtenáře, který ji otevřel, kniha, která je výsměchem našemu pracujícímu člověku.